

тобто такими, що мають здійснюватися будь-якими громадянами незалежно від їх правового статусу.

На відміну від загальних обов'язків екологічне законодавство України закріплює й так звані спеціальні обов'язки громадян, які впливають із умов права власності на природні ресурси, права природокористування та реалізації громадянами екологічно небезпечної діяльності, тобто підтверджують реалізацію особою її спеціального статусу. Такі обов'язки закріплюються у спеціальних законодавчих актах природоресурсового та природоохоронного характеру або впливають із норм права, спрямованих на забезпечення екологічної безпеки.

Порушення встановлених у законодавстві обов'язків зумовлює застосування заходів юридичної відповідальності до винних осіб.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.
3. Андрейцев В. І. Екологічне право: Курс лекцій: навч. посіб. для юрид. факультетів вузів / В. І. Андрейцев. – К.: Вентурі, 1996. – 58 с.
4. Екологічне право України: підручник / За ред. В. К. Попова та А. П. Гетьмана. – Х.: Право, 2001. – 289 с.
5. Малишко М. І. Екологічне право України: навч. посіб. / М. І. Малишко. – К.: Юридична школа, 2001. – 341 с.

УДК 006.1:341:342.721(043.2)

Утєхіна І. С., студентка,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Корнєєв Ю. В., к.ю.н., доцент

ОСНОВНІ МІЖНАРОДНІ НОРМИ І СТАНДАРТИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

У сучасному світі проблеми захисту прав людини виходять далеко за межі ведення окремої держави. Сформувалися і отримали загальне визнання міжнародні норми і принципи в галузі прав людини, що є стандартом, до досягнення якого повинні прагнути усі держави. Ці норми і принципи містяться в найважливіших міжнародно-правових документах в галузі прав людини.

Статут ООН став першим в історії міжнародних відносин багатостороннім договором, який заклав основи широкого розвитку

співробітництва держав з прав людини.

У Статуті Організації Об'єднаних Націй, прийнятому після Другої світової війни та повалення тоталітарних фашистських режимів, які звели нанівець права людини та навіть саме її існування, було проголошено, що однією з цілей діяльності ООН є міжнародне співробітництво для сприяння загальній повазі та дотриманню прав людини і основних свобод для всіх.

Положення Статуту ООН у галузі прав людини поклали початок створенню міжнародно-правової бази у цій сфері та закріплення їх у національному законодавстві держав. Безпосередня регламентація прав і свобод громадян, гарантій їх захисту як і раніше залишається внутрішньою справою кожної держави, тим більше що обов'язки держав у цій галузі в Статуті ООН виражені в самій загальній формі [1].

Для забезпечення проголошеної мети Генеральна Асамблея ООН прийняла 10 грудня 1948 р. Загальну декларацію прав людини, в якій уперше в історії було встановлено перелік основних прав і свобод людини, що підлягають дотриманню в усьому світі, а також було погоджено юридичний зміст цих прав і свобод та визначено легальні випадки допустимих їх обмежень. У статті 1 Декларації був сформульований основний постулат: «Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах». Стаття 2 підтверджує, що «кожна людина повинна мати всі права і всі свободи, проголошені цією Декларацією, без будь-якої різниці, як то, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, релігії, мови, політичних та інших переконань, національного і соціального походження...» [2]. Загальна декларація була прийнята у формі резолюції Генеральної Асамблеї ООН і тому мала на той час рекомендаційний характер. На її основі ООН підготувала і в 1966 р. відкрила для підписання та ратифікації Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права та Міжнародний пакт про громадянські і політичні права.

Крім того, на відміну від Загальної декларації, Європейська конвенція містить, пройшов перевірку часом, правовий механізм забезпечення дотримання прав людини, досить ефективну міжнародно-правову процедуру дій держав та окремих громадян щодо захисту своїх прав. Даний механізм включав Європейську комісію з прав людини і Європейський Суд з прав людини, об'єднані в 1998 р. в єдиний орган – постійно діючий Європейський Суд з прав людини. Європейський Суд з прав людини наділений правом тлумачення Європейської конвенції і тим самим створює прецедентне право, розвиваючи вже визнані стандарти в галузі прав людини [3].

Загальне визнання міжнародних стандартів обумовлює зобов'язання всіх держав світу погодитись на міжнародний контроль за додержанням цих стандартів у національній правовій системі.

Особливі форми міжнародного контролю передбачено Європейською конвенцією про запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню 1987 р.

Наведені вище міжнародні правові документи мають різну юридичну силу. Одні носять характер декларацій, а їх норми служать лише в якості рекомендацій. Спонукальним мотивом для використання в якості міжнародних стандартів наведених вище документів з'явилося не тільки необхідність і прагнення країн розвивати свою правову систему відповідно до сучасних тенденцій, але й офіційна позиція Організації Об'єднаних націй. Комісія з прав людини прийняла в 1946 році рішення, згідно з яким «Білль з прав людини» повинен складатися з трьох документів: Декларації прав людини, пакту про права людини, і Заходів щодо імплементації Пакту про права людини в законодавства зацікавлених країн. При цьому комісія виходила з того, що декларація повинна залишатися рекомендацією Генеральної Асамблеї, а Пакт – міжнародно-правовим договором, що містить конкретні зобов'язання держав [3].

Важливою проблемою, яка не знайшла поки остаточного рішення є встановлення реального співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права. Питання полягає в тому, що рівень соціально-економічного розвитку держав і стабільність їх політичних інститутів і структур аж ніяк не однакові. Тому для виключення колізій між загальноприйнятими міжнародними стандартами і внутрішньодержавним правом необхідно знайти модель, яка забезпечує примат міжнародних правових норм над внутрішньодержавними в процесі їх застосування судами, державними установами і організаціями, комерційними структурами та фізичними особами. Незважаючи на ці труднощі, міжнародні стандарти отримують все більше визнання держав.

Література

1. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду. Міжнародний документ від 26.06.1945 [Електронний ресурс] / Сайт Інформаційно-правовий портал. Закони України. – Режим доступу: http://uazakon.com/documents/date_87/pg_gfcnxu/pg6.htm.
2. Загальна декларація прав людини. Міжнародний документ від 10.12.1948 [Електронний ресурс] / Сайт Верховної Ради України. Міжнародний документ. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015
3. Міжнародне право: підручник / В. Г. Буткевич (ред.). – К.: Либідь, 2004. – 814 с.